משחקי טקסט ומשימות – גרסת נייר

כסליו–חנוכה • תיכון – רגיל • חוברת תלמיד

בחוברת: בלש הטקסט • צופן סודי • דרכון תחנות • מיון וציר זמן • נחשו ובדקו • יוצא דופן • משחקי סיום

שם: _____ כיתה: _____ תאריך: _____

חלק א' – 🕵️ 🔍 בלש הרעיון: מה באמת חוגגים?

התיק: איזה רעיון עומד במרכז הקטע – ומה הוא "הנאשם" האמיתי? קראו את הטקסט, ענו על שאלות הרמזים, וסמנו ✖ על כל חשוד/ה שנשלל/ה.

הטקסט

הדלקת הנרות בחנוכה מוזרה, אם חושבים עליה: מדליקים אור דווקא בלילות הארוכים בשנה, כשהירח הולך ונעלם לקראת ראש חודש טבת. ההלכה מבקשת להעמיד את החנוכייה מול הרחוב, אבל אוסרת להשתמש באורה – לא לקרוא לאורה ולא לעבוד לאורה. הנר איננו כלי; הוא הצהרה. בית הלל קבעו שמוסיפים נר בכל ערב ולא מפחיתים, כי "מעלין בקודש ואין מורידין" – וכך החג נבנה בהדרגה, ערב אחר ערב, ולא בהבזק אחד. גם הסיפור עצמו בנוי כך: לא צבא גדול ולא אוצר, אלא פך שמן אחד, שאיש לא היה מהמר עליו, וממנו – שמונה ימים. ולא במקרה קוראים בשבתות כסלו את סיפור יוסף: נער שהושלך לבור, ובכל זאת המשיך לחלום. אפשר לקרוא את חנוכה כסיפור על כוח, ואפשר לקרוא אותו כסיפור על שמן. הקטע הזה בוחר בשמן.

	החשוד/ה	תיאור	נשלל/ה? ✖
💪	כוח ושליטה	החג כסיפור על עוצמה	☐
🕯️	תקווה והתמדה	מעט שמתעקש להמשיך	☐
🍩	שפע וחגיגה	החג כחגיגה של אוכל ושמחה	☐
💡	תועלת האור	אור כדי לראות בחושך	☐

1. מה מלמד האיסור להשתמש באור הנרות על תפקידם, לפי הקטע?

א) שהנרות נועדו להאיר את הבית ב) שהנר הוא הצהרה ולא כלי ג) שהאור מסוכן

ד) שצריך לחסוך בשמן

2. מה תפקיד הכלל "מעלין בקודש ואין מורידין" בטיעון של הכותב?

א) להראות שהחג נבנה בהדרגה, ערב אחר ערב

ב) להסביר מדוע מדליקים את כל הנרות בערב הראשון

ג) להוכיח שהחג הוא בעיקר חגיגה של שפע ד) להראות שבסוף החג מכבים את הנרות

3. מה עושה הניגוד "לא צבא גדול ולא אוצר, אלא פך שמן אחד"?

א) מדגיש את עוצמת הצבא ב) מתאר את אוצרות המקדש

ג) מעביר את המוקד מכוח ועושר אל מעט שמתמיד ד) מסביר כיצד מכינים שמן

4. מדוע הכותב מזכיר את סיפור יוסף?

א) כדי להוסיף פרט היסטורי על החשמונאים ב) כי יוסף הדליק את החנוכייה הראשונה

ג) כי גם יוסף ניצח בכוח ד) כי זו דוגמה נוספת לתקווה שנשמרת גם במצב קשה

האשם/ה הוא/היא: _____ . הוכחה מהטקסט:

צופן הפעלים של האור

הקטע

בחנוכה מדליקים, מברכים ומפרסמים. שלושה פעלים, שלושה בניינים, תפיסה אחת. "להדליק" הוא פועל בבניין הפעיל: מישהו גורם לאש לדלוק. הנר עצמו "דולק" – בבניין קל, בלי גורם חיצוני. "לפרסם את הנס" פירושו להפוך אותו לגלוי לעיני כול, ולכן ההדלקה נעשית מול הרחוב ולא בחדר פנימי. גם שם החג מעיד על פעולה: חנוכה היא חנוכת המקדש, כלומר התחלה מחודשת. הפיוט "מעוז צור", שנכתב לפי המסורת בימי הביניים, מסכם תולדות של גלות וגאולה בשורות קצרות. ואילו המשפט "הנרות הללו קודש הם" מזכיר שהאור אינו כלי לשימוש, אלא עדות.

#	הצופן	רמז	המילה
1	13 - 17 - 20 - 15 - 13 - 10 - 13	מה עושים לנס כשמעמידים את החנוכייה מול הרחוב.	_____
2	נ י ב מ י י נ	שבע "תבניות" שבהן נוטה הפועל העברי.	_____
3	4 - 6 - 12 - 19	מה הנר עושה בלי שאיש נוגע בו.	_____
4	ט ו י פ	שיר קודש מסורתי, כמו "מעוז צור".	_____
5	16 - 4 - 6 - 22	מה האור הוא – לפי סוף הקטע – במקום כלי.	_____

מפתח: א=1 ב=2 ג=3 ד=4 ה=5 ו=6 ז=7 ח=8 ט=9 י=10 כ=11 ל=12 מ=13 נ=14 ס=15 ע=16 פ=17 צ=18 ק=19 ר=20 ש=21 ת=22

המסר הסודי לפי המורה: _____

חלק ב׳ – 🗺️ דרכון התחנות: 🗺️ מסע: מהמקדש אל החלון

מסע בחמש תחנות – מירושלים של ימי בית שני, דרך בית המדרש וקהילות ישראל, ועד שבתות כסלו והמקהלה. כל תחנה מעניקה אות קסם. בכל תחנה – פתרו את המשימה וכתבו את אות הקסם שתקבלו מהמורה.

1. 🏛️ ירושלים, ימי בית שני – לפי המסורת, מה התרחש בכ״ה בכסלו לאחר שחרור המקדש?

(א) סיום הקציר (ב) חנוכת המקדש מחדש והדלקת המנורה (ג) מתן תורה

(ד) תחילת השנה העברית

2. 📜 בית המדרש – התאימו כל מושג למשמעותו. (כתבו את האות המתאימה)

היגד	אות		הקשר
פרסומי ניסא	____	א.	הידור: נר נוסף בכל ערב
מעלין בקודש	____	ב.	הצגת הנס לעיני הרבים
הנרות הללו	____	ג.	הצהרה שהאור אינו לשימוש
מהדרין מן המהדרין	____	ד.	מוסיפים ואין מפחיתים

3. 🌍 קהילות ישראל – התאימו כל מנהג להסבר. (כתבו את האות המתאימה)

היגד	אות		הקשר
חג הבנות	____	א.	מאפה טבעת מטוגן מהמטבח הצפון־אפריקאי
ספינג׳	____	ב.	מאכל מוכר מקהילות מזרח אירופה
לביבות	____	ג.	סביבונים בתפוצות: נס גדול היה שם
ש על הסביבון	____	ד.	מנהג קהילות צפון אפריקה בראש חודש טבת

4. 📖 שבתות כסלו – איזה סיפור קוראים בתורה בשבתות כסלו, ומה הקשר הרעיוני שמוצע לחנוכה?

(א) יציאת מצרים – חירות (ב) מגדל בבל – גאווה (ג) חלומות יוסף – תקווה שאינה כבה במצוקה

(ד) המבול – עונש

5. 🎶 מקהלת הטקס – מהו "הלל" שנוהגים לומר בימי חנוכה?

(א) שיר ילדים חדש (ב) קינה על החורבן (ג) ברכה על המזון

(ד) מזמורי תהילים של שבח והודיה

תחנה	1	2	3	4	5
אות קסם	☐	☐	☐	☐	☐

קוד היציאה: _____

ציר זמן, קישור ופרשנות

שלושה סבבים: לסדר את ההיסטוריה, לזהות יחסים לוגיים ולהבחין בין עובדה לפרשנות.

סדרו את האירועים על ציר הזמן. – מספרו לפי הסדר (1 = ראשון):

מספר	האירוע / השלב
( )	כיבושי אלכסנדר מוקדון והתפשטות התרבות ההלניסטית
( )	מרד החשמונאים בהנהגת מתתיהו ובניו
( )	טיהור המקדש וחנוכתו מחדש בכ"ה בכסלו
( )	חיבור הפיוט "מעוז צור" בימי הביניים
( )	קביעת שמונת ימי חנוכה לדורות
( )	שלטון בית סלווקוס וגזירות על קיום המצוות

מיינו לפי היחס הלוגי שמילת הקישור יוצרת. – סמנו ✓ בעמודה המתאימה:

כרטיס	סיבה	תוצאה	ניגוד
אף על פי שהשמן הספיק ליום אחד	☐	☐	☐
ואילו בתפוצות כתוב על הסביבון ש	☐	☐	☐
לפיכך מוסיפים נר בכל ערב	☐	☐	☐
משום שהלילות בכסלו ארוכים	☐	☐	☐
הואיל ורצו לפרסם את הנס	☐	☐	☐
כתוצאה מכך נקבע החג לדורות	☐	☐	☐
אולם האור לא כבה	☐	☐	☐

עובדה או פרשנות? – סמנו ✓ בעמודה המתאימה:

כרטיס	עובדה	פרשנות
"מעוז צור" הוא פיוט	☐	☐
חנוכה מתחיל בכ"ה בכסלו	☐	☐
האור בחלון הוא הצהרת זהות	☐	☐

כרטיס	עובדה	פרשנות
פך השמן מסמל את כוחו של המעט	☐	☐
חנוכה הוא בעצם חג של התמדה	☐	☐
השמש אינו נמנה עם שמונת הנרות	☐	☐

✂️

רצועות מיון לגזירה

- כיבושי אלכסנדר מוקדון והתפשטות התרבות ההלניסטית
- שלטון בית סלווקוס וגזירות על קיום המצוות
- מרד החשמונאים בהנהגת מתתיהו ובניו
- טיהור המקדש וחנוכתו מחדש בכ״ה בכסלו
- קביעת שמונת ימי חנוכה לדורות
- חיבור הפיוט "מעוז צור" בימי הביניים
- הואיל ורצו לפרסם את הנס
- לפיכך מוסיפים נר בכל ערב
- אף על פי שהשמן הספיק ליום אחד
- משום שהלילות בכסלו ארוכים
- כתוצאה מכך נקבע החג לדורות
- ואילו בתפוצות כתוב על הסביבון ש
- אולם האור לא כבה
- חנוכה מתחיל בכ״ה בכסלו
- חנוכה הוא בעצם חג של התמדה
- השמש אינו נמנה עם שמונת הנרות
- פך השמן מסמל את כוחו של המעט
- "מעוז צור" הוא פיוט
- האור בחלון הוא הצהרת זהות

חלק ג' – 🔮 נחשו ובדקו: הנאום של תמר

קראו כל קטע, הקיפו את הניבוי שלכם – ורק אז המורה תקרא את ההמשך.

קטע 1

תמר, תלמידת י"א, התבקשה לכתוב את נאום הפתיחה לטקס חנוכה. בשכבה שלה לומדים תלמידים דתיים וחילונים, עולים ותלמידים שאינם יהודים.

1. מאיזו זווית כדאי לה לפתוח?

(א) בתיאור מפורט של קרבות (ב) ברעיון שכל אחד יכול להתחבר אליו – אור בחושך

(ג) ברשימה של הלכות

מה קרה באמת? _____

קטע 2

בחזרה הכללית ביקשה המורה לקצר: "הנאום ארוך מדי. אולי תמחקי את הקטע על חלומות יוסף?"

2. מה תעשה תמר?

(א) תמחק את הקטע בלי לחשוב (ב) תוותר על הנאום כולו

(ג) תסביר את הקשר ותציע לקצר במקום אחר

מה קרה באמת? _____

קטע 3

בבוקר הטקס הודיע אב הבית: אסור להדליק אש באולם.

3. מה יעשו?

(א) ידליקו נרות לד, והנאום יסביר את הסמל (ב) יוותרו על ההדלקה (ג) ידליקו אש בכל זאת

מה קרה באמת? _____

קטע 4

בסיום ניגש לתמר תלמיד מכיתה ט': "אני עולה חדש. אצלנו לא חגגו חנוכה."

4. מה תענה תמר?

א "אז זה לא בשבילך" ב "בוא נדליק את הנר הבא ביחד" ג "תלמד את זה לבד"

מה קרה באמת? _____

יוצא דופן – ניתוח

1. מי יוצא הדופן?

א להדליק ב לפרסם ג להודות ד לדלוק

. למה?

א הוא בבניין קל, ואילו השאר בבניינים פיעל והפעיל ב הוא שם פועל ג הוא קשור לאש

2. מי יוצא הדופן?

א ספר המקבים ב התלמוד ג מעוז צור ד ספר בראשית

. למה?

א הוא הספר העתיק ביותר ב הוא אינו עוסק בחנוכה – אבל בו סיפור יוסף שנקרא בכסלו

ג הוא כתוב בעברית

3. מי יוצא הדופן?

א הנרות הללו קודש הם ב ואין לנו רשות להשתמש בהם ג אלא לראותם בלבד

ד כדי להאיר את החדר

. למה?

א זו השורה הקצרה ביותר ב היא כתובה בלשון ימינו

ג היא מייחסת לנרות תועלת מעשית – בדיוק מה שהטקסט שולל

4. מי יוצא הדופן?

א אומץ ב יוהרה ג התמדה ד ענווה

. למה?

א היא מילה נדירה ב היא ההפך מהמסר "לא בחיל ולא בכוח" – התנשאות במקום צניעות

ג היא תכונה חיובית

5. מי יוצא הדופן?

א מכבים ב חשמונאים ג הלניסטים ד בית חשמונאי

. למה?

א השם שלהם ארוך ב הם לא חיו בארץ ישראל

ג הם אלה שבחרו לאמץ את התרבות היוונית – לא המשפחה שהנהיגה את המרד

חלק ד' – 🏁 משחקי סיום

🏆 טריוויה

1. מדוע, לדעתכם, הפך פך השמן לסמל מרכזי יותר מסיפורי המאבק?

(א) כי הוא קדם בזמן (ב) כי הוא מעביר מסר של תקווה שמתאים לכל דור

(ג) כי הוא מופיע בכל ספרי ההיסטוריה (ד) כי קל יותר לצייר אותו

2. מה משמעות הבחירה להציב את החנוכייה מול רשות הרבים?

(א) הפיכת זהות אישית לאמירה ציבורית (ב) חיסכון בחשמל (ג) קישוט הרחוב בלבד

(ד) הוראה לבטיחות אש

3. איזו טענה נתמכת בעובדה שקהילות שונות מטגנות מאכלים שונים?

(א) אין לחנוכה מנהגים קבועים (ב) רק קהילה אחת חוגגת נכון

(ג) מסורת משותפת יכולה להתבטא בדרכים מקומיות (ד) שמן אינו קשור לחג

4. מה הקשר הלשוני והרעיוני בין חנוכה לחינוך?

(א) שתיהן מילים שאולות (ב) אין קשר (ג) שתיהן מתארות סיום

(ד) שתיהן מתארות התחלה והכשרה לדרך חדשה

5. „הנרות הללו... אלא לראותם בלבד." מה הרעיון הערכי במשפט?

(א) לנרות יש ערך סמלי, לא שימושי (ב) הנרות מסוכנים (ג) צריך לחסוך בשמן

(ד) רק מבוגרים מדליקים

6. מה ניתן להסיק מכך שחנוכה חלה בחורף החשוך?

(א) החג נקבע בגלל מזג האוויר (ב) הסמליות של אור בחושך מתחזקת בזכות העונה

(ג) בקיץ אסור להדליק נרות (ד) אין לכך משמעות

⚡ נכון / לא נכון

היגד	נכון	לא נכון
שם החג קשור לחידוש העבודה בבית המקדש.	☐	☐
על כל סביבון בעולם כתוב נ ג ה פ.	☐	☐
לפי המנהג, אסור להשתמש באור נרות החנוכה לצרכים אחרים.	☐	☐
מסורות שונות על חנוכה מדגישות תמיד אותו היבט.	☐	☐
חנוכה חלה בתקופה שבה הלילות ארוכים במיוחד.	☐	☐
השמש נקרא כך משום שהוא מסמל את השמש בשמיים.	☐	☐
מנהגי האוכל בחנוכה משתנים בין קהילות.	☐	☐

היגד	נכון	לא נכון
חג הבנות נחגג בכל הקהילות היהודיות בעולם.	☐	☐
בכל ימי החג מדליקים יחד 44 נרות, כולל השמשים.	☐	☐
סיפור החנוכה עוסק רק בעימות חיצוני ולא בוויכוח פנימי.	☐	☐

מחסן מילים

מחסן: אף על פי ש • לעומת זאת • ולכן • כמו כן • בזכות • לסיכום • למרות ש

השלימו

חנוכה חלה בלילות הארוכים של השנה, (1)_____ הנרות בולטים במיוחד. (2)_____ המסורות מדגישות היבטים שונים, כולן מסכימות שהאור עומד במרכז. (3)_____ מנהג פרסום הנס, החג יוצא מן הבית אל הרחוב. (4)_____ השמש אינו נספר בין הנרות, הוא חיוני להדלקתם. (5)_____, החג מלמד שאור משותף נבנה מנרות רבים.

בלש הניסוח

בטקסט 5 שגיאות. הקיפו אותן וכתבו תיקון:

הטקסט

חנוכה מציינת, לפי המסורת, את חידוש העבודה בהבית המקדש. המנהגים של החג משתנה מקהילה לקהילה. בקהילות מסוימות מטגנים סופגניות, לכן בקהילות אחרות אופים ספינג'. בסך הכול מדליקים ארבעים וארבע נרות. למרות המנהג הזה, האור עובר מדור לדור.

קלפי זיכרון – גזרו והתאימו מושג להגדרה

התייוונות	זהות	פרסום הנס

שמש	פך השמן	חנוכת המקדש

?	?	?
אימוץ ערכים ואורח חיים יווניים על חשבון המסורת המקומית.	תחושת השייכות והערכים שמגדירים אדם או קהילה.	החובה המסורתית להציג את אור הנרות לרשות הרבים.

?	?	?
הנר המשרת, שממנו מדליקים את הנרות האחרים.	לפי האגדה, כמות שמן קטנה שהספיקה לשמונה ימים.	טקס חידוש העבודה במקדש לאחר שטוהר, ומכאן שם החג.

🎟️ כרטיס יציאה

משהו אחד שלמדתי היום: _____

שאלה שנשארה לי: _____